

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

УДК 341.233.1 (477)

Л.В. БОРЕЦЬ

Донецький інститут внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Розглянуто інститут фінансового контролю в системі МВС України як частини загальнодержавного бюджетного фінансового контролю в державі.

Період, який переживає наша країна, характеризується кардинальними змінами всіх сторін життя суспільства. Ці зміни охопили соціально-політичну, економічну, ідеологічну та інші галузі громадського життя. Труднощі цього періоду збільшуються кризою економіки при входженні її в ринкові відносини, дефіцитом державного бюджету, високим рівнем інфляції. Якісні перетворення економіки України відзначаються глобальною зміною домінуючої форми власності, створенням нових форм економічної діяльності, розвитком підприємництва.

У зв'язку з цим, зміна самої форми фінансової роботи державних органів ставить задачу організації адекватної системи фінансового контролю. Фінансовий контроль є важливою функцією державного управління економікою та її регулювання. Організаційні форми цього контролю мають відповідати вимогам частини другої статті 19 Конституції України, якою передбачено: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у способах, що передбачені Конституцією та законами України» [1, с.9].

Організація і функціонування ефективної системи фінансового контролю – обов'язковий і невід'ємний елемент, що повинен здійснюва-

тися не автономно, а як ланка в загальній системі мір перебудови фінансового механізму. При цьому держава використовує фінансовий механізм як найважливіший засіб контролю за ефективною витратою державних коштів.

Якість фінансового контролю, який здійснюється за мобілізацією, розподілом та витрачанням грошових коштів державними органами, різного роду організаціями, установами та підприємствами, визначається найбільше у тому, наскільки міцно в правовому відношенні займають органи фінансового контролю своє місце у системі правових державних відносин, наскільки вони законодавчо забезпечені для здійснення своєї ролі по контролю за виконанням законодавства. Функціонування контрольних органів передбачає наявність комплексу умов організаційного та методичного порядку – визначення об'єктів та суб'єктів контролю, меж контрольної діяльності, прав та обов'язків контрольних органів, періодичності контролю, методики перевірки, взаємної координації роботи органів контролю. Увесь перелічений комплекс умов повинен підлягати відповідній правовій регламентації контрольної діяльності органів державного управління.

На жаль, в галузі фінансових відносин у законах України до цього часу чітко не визначені

повноваження та функції різних органів фінансового контролю. Їхні задачі та функції у процесі формування та використання бюджетно-фінансових ресурсів у значній мірі переплетені, характеризуються елементами дублювання та паралелізму. На сьогодні фінансовий контроль в різній мірі покладений на Рахункову палату Верховної Ради України, Державну податкову адміністрацію України, Міністерство фінансів України, Державну контрольно-ревізійну службу України, Державне казначейство України, Національний банк України, органи відомчого контролю та ін.

Необхідно також зазначити, що у ході соціально-економічних перетворень останніх років, був ослаблений, а частково і ліквідований, відомчий контроль у міністерствах та інших центральних органах державної влади, не приділялося достатньої уваги чіткій організації внутрішнього контролю в державних установах.

Отже, важливим завданням є відпрацювання правового механізму ефективної системи бюджетно-фінансового контролю в Україні.

Необхідність налагодження чіткого механізму всебічного контролю диктується також ускладненням фінансових аспектів діяльності держави в ринкових умовах, у тому числі активним залученням до задоволення суспільних потреб комерційних структур, використанням інфраструктури банків і інших фінансово-кредитних установ для обслуговування державних коштів, виходу держави на ринок як власника майна і виробника товарів і послуг.

Таким чином, фінансове законодавство України має гостру потребу в упорядкуванні та кодифікації об'ємного масиву правових норм, які часом входять у суперечність між собою, а також залишають значні прогалини права.

Як правильно відмічає Г.Ю. Самусь «Негативні наслідки для держави і бюджету в цілому можуть мати місце також у разі недосконаlosti самих правових норм, їх відірваності від реальних процесів суспільного виробництва і об'єктивних законів економічного розвитку. Регулюючі функції держави і полягають у тому, щоб своєчасно відслідковувати і припиняти порушення законодавства з фінансових питань,

запобігати їм, а також постійно аналізувати практичну дію економічних законів і вносити до них відповідні корективи з метою перекриття каналів, що дозволяють неефективно використовувати державне майно і кошти та уникаати належних розрахунків з бюджетом» [2, с.12].

Тому потрібен аналіз правового забезпечення фінансового контролю в Україні в умовах перехідної економіки, що представляється надзвичайно важливою задачею, яка вимагає постійної і пильної уваги громадськості.

Загально прийнято, що систему фінансового контролю складають: загальнодержавний фінансовий контроль, відомчий фінансовий контроль і аудит. Питання правового регулювання відомчого контролю в науковій літературі практично не висвітлювалися. Розглянемо дане питання на прикладі Міністерства внутрішніх справ України.

Відомчий фінансовий контроль у системі МВС України регулюється відповідною інструкцією, затвердженою наказом Міністра внутрішніх справ у 1998 році і погодженою з Головним контрольно-ревізійним управлінням України (лист від 26.10.1998 р. № 02-17/520) на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 10.07.1998 р. за № 1053 «Про заходи щодо поліпшення контрольно-ревізійної роботи в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади» [3, с.161].

Даний вид контролю організується й здійснюється начальниками головних управлінь, самостійних управлінь і відділів МВС України, ГУМВС України в Криму, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях, м. Севастополі та на транспорті, реалізуючими свої розпорядницькі функції у використанні фінансових і матеріальних ресурсів.

Предметом відомчого контролю є фінансова, господарська, виробнича й інша діяльність, дотримання нормативно-правового її регулювання в системі МВС України.

Основні напрямки відомчого фінансового контролю пов'язані з здійсненням нагляду за:

- законним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- наявністю і рухом майна;
- формуванням достовірної і повної інфор-

мації про фінансові результати діяльності підрозділів Міністерства, необхідної для оперативного керівництва і управління, організації роботи з профілактики безгосподарності, нестачі і розкрадань коштів і матеріальних цінностей.

Серед основних задач відомчого контролю можна виділити наступні:

- перевірка дотримання в системі МВС України законодавчих і інших правових актів держави, відомчих нормативних актів МВС України з питань фінансово-господарської діяльності;

- контроль за використанням засобів державного і місцевого бюджетів, а також наявних позикових засобів, майна, матеріальних і трудових ресурсів;

- виявлення і профілактика випадків розкрадання і нестачі коштів і матеріальних цінностей, їхнього псування, утрат, безгосподарності, інших негативних явищ у фінансово-господарській діяльності, розробка пропозицій по усуненню умов і причин, що їх породжують, уживання заходів до відшкодування винними заподіяного збитку;

- розробка пропозицій по більш ефективній і ощадливій витраті фінансових, матеріальних і інших ресурсів, скороченню непродуктивних витрат і втрат;

- контроль за законністю і правильністю документального оформлення господарських операцій, постановки і ведення бухгалтерського обліку, вірогідністю звітності про результати фінансово-господарської діяльності.

Фінансовий контроль у системі МВС України здійснюється у формі ревізій та перевірок фінансово-господарської діяльності, які проводяться комплексно на підставі річних планів, що погоджуються з Головним контрольно-ревізійним управлінням України (його підрозділами на місцях).

Згідно з пунктом 4 Положення про відомчий контроль у системі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, за наказом керівника міністерства, в окремих випадках, можуть проводитись позапланові ревізії та перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління.

Для запобігання дублюванню перевірок, які на практиці ще мають місце, органи відомчого контролю повинні координувати свою роботу з органами державної контрольно-ревізійної служби, які надають їм організаційно-методичну допомогу, і в разі потреби організують з ними та іншими контролюючими органами ревізії та перевірки.

Недостатнє фінансування, а також труднощі в забезпеченні підрозділів системи МВС України грошовими і матеріальними засобами, вимагають суворої економії фінансових ресурсів, їх раціональної витрати, посилення відомчого контролю та його удосконалення.

Треба зазначити, що Міністерством внутрішніх справ України приймаються різносторонні заходи щодо підвищення ефективності відомчого фінансового контролю. Регулярно готуються та направляються на місця директиви та вказівки Міністра внутрішніх справ України; ці питання постійно розглядаються на колегіях та нарадах МВС України, розробляються комплексні заходи по забезпеченню раціонального використання бюджетних асигнувань і матеріальних цінностей, їх збереження. Тим паче, що такі вимоги продиктовані часом та знайшли своє відображення в Указі Президента України від 27.08.2000 р. №1031 «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи» [4, с.53].

На проведеному Головним контрольно-ревізійним управлінням України 30 березня 1999 року семінарі з керівниками контрольно-ревізійних служб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади обговорювались питання щодо поліпшення діяльності контрольно-ревізійних служб міністерств, вдосконалення стилю і методів їх роботи, підкреслювалось, що необхідно приділяти велику увагу профілактиці зловживань.

Відомо, що свого часу роль контрольно-ревізійних підрозділів міністерств була зведена нанівель. Це завдало державі великих збитків. Ось чому Кабінет Міністрів у липні 1998 р. змушений був прийняти зазначену вище постанову № 1053. Звідси випливає висновок, що важливим питанням є необхідність законодавчого підвищення статусу контрольно-

ревізійних підрозділів міністерств. Для підвищення ефективності відомчого контролю також необхідна взаємодія з працівниками державної контрольно-ревізійної служби.

Отже, основним питанням, є формування правової бази цілісної системи фінансового контролю. Після того, як буде прийнятий Закон України «Про фінансовий контроль в Україні», проект якого подано на розгляд до Кабінету Міністрів України, буде також урегульоване і питання щодо статусу органів відомчого фінансового контролю.

Даний законопроект повинен відповідати ряду вимог:

- відповідати принципам регулювання даного типу правовідносин, які встановлені Конституцією України;

- не входити у суперечність з іншими законодавчими актами, бути максимально інтегрованим в загальну законодавчу базу даної галузі права та не створювати додаткових колізій;

- відображати стратегічні настанови вищого політичного керівництва країни по перетворенню суспільних відносин у сфері економіки та управління;

- враховувати та закріплювати позитивний досвід, який був нагромаджений реальною практикою діяльності суб'єктів регульованих правовідносин.

Верховенство принципів права має стати головною ознакою нової системи фінансового контролю «та перепорою для тих, хто хотів би використати органи фінансового контролю в цілях, що не мають нічого спільного з державними та народними інтересами. Нова система фінансового контролю має стати цілісною з органічно взаємопов'язаними органами та суб'єктами. Це дозволить уникнути дублювання функцій та суб'єктів фінансового контролю,

розмежувати їх компетенцію та налагодити взаємодію» [5, с.22].

Отже, ухвалення нового законопроекту стало б важливим кроком у зміцненні основ правової держави, здійсненні адміністративної реформи. Новий закон буде сприяти забезпеченню стабільності фінансової системи нашої держави, зростанню ролі органів державної влади в регулюванні соціально-економічного розвитку країни, надасть суспільству нові важелі у боротьбі з фінансовими правопорушеннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. –Київ, 1996.

2. Самусь Г.Ю. Ефект буде відчутним, якщо постійно вдосконалювати аналітичну роботу і звітність в діяльності органів ДКРС // Фінансовий контроль. - 1999. - № 4.

3. Постанова Кабінету Міністрів України за № 1053 від 10.07.1998 р. «Про заходи щодо поліпшення контрольно-ревізійної роботи в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади» // Довідник працівника Державної контрольно-ревізійної служби /Під ред. М.М. Каленського. -К.: «Дія» ЛТД, 2001. –Т.1.

4. Указ Президента України за № 1031 від 27.08.2000 р. «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи» // Там же.

5. Кравченко В.І. Нова організація фінансового контролю як важлива складова адміністративної реформи // Фінансовий контроль. –1999. -№ 4.

Надійшла до редколегії 25.03.2002

БОРЕЦЬ Л.В. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В СИСТЕМЕ МВД УКРАИНЫ

Рассмотрен институт финансового контроля в системе МВД Украины как части общегосударственного бюджетного финансового контроля в государстве.

BORETS L.V. LEGAL REGULATION OF THE FINANCIAL CONTROL IN A SYSTEM MIA OF UKRAINE

The institute of the financial control in a system MIA of Ukraine as parts of the national budgetary financial control in the state is reviewed.